

Učionica kao mjesto promjene: oblikovanje rodni normi u prevenciji femicida

Učionica nije samo prostor za učenje već i prostor u kojem mladi uče poštovati granice, preispitivati rodne norme i graditi odnose bez nasilja. Male promjene danas - štite živote sutra.

Femicid nije iznenadni čin. On je krajnji ishod dugotrajnog procesa u kojem se normaliziraju rodni stereotipi, opravdava kontrola, relativizira nasilje i djeci nude ograničeni obrasci ponašanja koji određuju kako "treba" da se ponaša dječak, a kako djevojčica. Škola, koja je najvažniji društveni prostor nakon porodice, ima ključnu ulogu u prekidanju tog lanca. Istraživanja UNESCO-a i UN Women pokazuju da školski kontekst, bilo kroz formalni kurikulum ili neformalnu atmosferu u hodnicima i razredima, oblikuje rodne norme koje kasnije značajno utiču na rizik od rodno zasnovanog nasilja. Ako želimo društvo u kojem se femicid sprječava, a ne samo kažnjava (ako i to na adekvatan način), prvog saveznika moramo tražiti upravo u odgojno-obrazovnom sistemu.

Razumijevanje rodni obrazaca koji se formiraju već u ranom djetinjstvu presudno je za preventivno djelovanje. UNICEF-ove analize i brojna istraživanja u okviru dječije psihologije pokazuju da djeca već u dobi od tri godine razvijaju jasne predodžbe o "muškim" i "ženskim" ulogama. Rodne norme zatim postaju sve kruće tokom adolescencije, posebno kod dječaka, što je potvrđeno i u studijama Bhane i Flooda, koji ističu da je rigidno shvatanje muževnosti jedan od najsnažnijih prediktora nasilnog ponašanja. Dječacima se često šalje poruka da moraju biti emocionalno suzdržani, dominantni i "otporni na slabosti", dok se od djevojčica očekuje popustljivost, tišina i briga za druge. Takvi obrasci nisu bezazleni; oni postavljaju temelje za buduće odnose u kojima jedan partner ima pravo dominirati, a drugi se socijalizira da trpi.

Upravo zato škole trebaju biti prostori u kojima se sistematski pročišćava ono što djeca “donose” iz svog kulturnog i porodičnog okruženja. Nasilje nad ženama ne nastaje u vakuumu; ono se gradi iz svakodnevnih iskustava, šala, poruka, nastavnih primjedbi, raspodjela uloge u grupnom radu i reakcija nastavnika na sukobe među učenicima. UN Women u svojoj analizi navodi da je „svaka škola kulturni ekosistem koji može reproducirati ili razgraditi rodno neravnopravne obrasce“. Kada nastavnici njegovanje kritičkog mišljenja i emocionalne pismenosti ugrade u svoje prakse, škola prestaje biti samo prostor za prenošenje znanja i postaje mjesto gdje djeca uče kako izgledaju ravnopravni odnosi, poštovanje granica i nenasilna komunikacija.

U tom smislu, istraživanja Muñoz-Fernández i kolega pokazuju da tinejdžeri koji vjeruju u romantične mitove (npr. ljubav kao opravdanje kontrole ili ljubomore) pokazuju veći rizik za ulazak u nasilne odnose. U školama se ti mitovi često održavaju nesvjesno: kroz literaturu koja romantizira patnju, kroz komentare vršnjaka, kroz nedostatak razgovora o emocionalnim i psihološkim procesima. Programi poput CARE-ovog “Programa Y”, Promundo-vih programa “H” i “M”, te priručnici Fondacije CURE pokazali su da se već kratkim ciklusima radionica, u kojima se kritički ispituju rodne norme i uče vještine nenasilne komunikacije, značajno smanjuju tolerantne stavove prema nasilju.

Institucionalna kultura škole može biti jednako oblikujuća kao i nastavni sadržaj. “Cijeloškolski pristup” (Whole School Approach), definiran od UNESCO-a i UNGEI-ja posebno naglašava da prevencija rodno zasnovanog nasilja nije moguća bez koordinirane akcije svih: nastavnika, stručne službe, uprave i roditelja. To znači da škola mora imati jasne protokole za zaštitu učenika, edukaciju nastavnog osoblja, prepoznavanje rizičnih situacija i reagiranje na seksističke šale, komentare i mikroagresiju. U BiH, izvještaji OSCE-a i Agencije za ravnopravnost spolova potvrđuju da škole koje aktivno rade na rodnoj ravnopravnosti bilježe manji broj prijavljenih nasilnih incidenata, veću spremnost učenika da potraže pomoć i znatno više znanja o tome kako izgleda nasilje u ranim fazama.

Odgoj dječaka i djevojčica, kada je vođen kvalitetnim pedagoškim pristupima, može dramatično promijeniti razvojne putanje. Dječake treba učiti emocionalnoj pismenosti, nenasilnom rješavanju sukoba, prihvatanju ranjivosti i preispitivanju ideje da moć proizlazi iz kontrole. Djevojčice treba osnaživati da izraze granice, da se zauzmu za sebe, da grade osjećaj samopoštovanja i da nauče prepoznati oblike manipulacije i emocionalnog nasilja. U konačnici, i dječaci i djevojčice trebaju dobiti jednake poruke: da niko nema pravo na tuđi život, tijelo ili emocije i da ravnopravnost nije društvena “preferencija”, već temelj sigurnosti svih.

Iako škole ne mogu same iskorijeniti femicid, one imaju moć oblikovati generacije mladih ljudi koji ne reproduciraju nasilne obrasce svojih roditelja, sredina ili medija. Društvene norme se mijenjaju sporo, ali one se najbrže mijenjaju upravo tamo gdje se mladim ljudima nude alternativni narativi o moći, ljubavi, odgovornosti i poštovanju. Kada škola postane mjesto gdje se te norme svakodnevno prakticiraju i otvaraju sigurna pitanja, tada ona prestaje biti samo institucija i postaje faktor

društvene promjene.

Ako želimo spriječiti femicid, moramo djelovati mnogo prije nego što nasilje postane vidljivo. Prevencija počinje u vrtiću, u osnovnoj i srednjoj školi, u razgovorima na času, u radionicama koje propituju rodne norme, u zajednici koja ne toleriše mizoginiju i u sistemu koji jasno kaže: ravnopravnost je neodvojivi dio odgoja, a nenasilje je vrijednost koja se uči jednako kao i čitanje ili matematika. Škola koja to razumije više nije nijemi posmatrač; ona postaje jedna od najvažnijih institucija u borbi protiv femicida.

E. C.

Izvori:

Bhana, D. (2020). The socialization of boys: Masculinities and gender-based violence. Social Sciences

Flood, M. (2019). Engaging men and boys in violence prevention. The Lancet

Muñoz-Fernández, N., et al. (2021). Sexism, romantic love myths, and dating violence among adolescents. International Journal of Environmental Research and Public Health

Council of Europe. (2011). Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul Convention). <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e>

UNESCO & UNGEI. (2020). A whole school approach to prevent school-related gender-based violence (SRGBV). <https://unesdoc.unesco.org/>

Fondacija CURE. (2022). Rodnom ravnopravnošću protiv nasilja - Priručnik za rad s mladima. Fondacija CURE.

Agencija za ravnopravnost spolova BiH. (2018-2023). Godišnji izvještaji o rodno zasnovanom nasilju. Sarajevo: ARS BiH.

Tags

Odgojne strategije

Obrazovne strategije

Socio-emocionalni razvoj i razvoj ličnosti

Collections

Odgojne strategije

Obrazovne strategije

Objava